

Ungdomsliv blandt genbosatte kvoteflygtninge

Et inspirationskatalog til samtaler om
rettigheder, køn, krop, grænser, trivsel
og seksualitet

AARHUS UNIVERSITET

DRG DANSK
FLYGTNINGE
HJÆLP

VIVE

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD

VELUX FONDEN

Ungdomsliv blandt genbosatte kvoteflygtninge
Et inspirationskatalog til samtaler om rettigheder, køn, krop,
grænser, trivsel og seksualitet

Forfattere:

Emilie Lund Mortensen
Mette Lind Kusk
Rikke Trige Jensen
Mikkel Rytter

ISBN 978-87-91631-08-5

Tilrettelægning og omslag: Louise Hilmar, Grafisk Afdeling, Moesgaard Museum

2024

Rapporten er blevet til på baggrund af forskningsprojektet "Reorienting Integration",
der er finansieret af Velux Fonden.

Der kan frit citeres fra publikationen med tydelig kildeangivelse.

Indhold

Introduktion	4
Formål og målgruppe.....	4
Baggrund og bagage.....	6
Ankomst til Danmark og mødet med dansk ungdomskultur.....	8
Hvem støtter de unge?	9
Materiale målrettet unge om krop, grænser og seksualitet	12
Inspiration til dialog.....	12
Grænser	13
Personlige grænser.....	13
Samtykke og samtykkelovgivning.....	13
Digital adfærd og billeddeling.....	13
Graviditet, abort og prævention	14
Graviditet og abort.....	14
Prævention.....	14
Fest, alkohol og stoffer	14
Køn, krop og seksualitet	14
Køn	14
Krop.....	15
Seksualitet.....	15
Trivsel	15
Relationer	15
Rådgivning	15
Afrundende bemærkninger	16
Litteratur.....	16

Ungdomsliv blandt genbosatte kvoteflygtninge

Et inspirationskatalog til samtaler om rettigheder, køn, krop, grænser, trivsel og seksualitet

Introduktion

Formål og målgruppe

Overgangen fra ung til voksen er en formativ periode, der af mange opleves som udfordrende på forskellig vis. For genbosatte unge kan denne livsfase være særligt svær, idet den foregår i et nyt land, hvor de på ny skal skabe sig en hverdag og en fremtid. Til sammen kan dette bidrage til en oplevelse af at være både alene og usikker i mødet med en dansk ungdomskultur, hvor såvel implicite som eksplicite normer og regler former socialt samvær på måder, der kan ligge langt fra det, de unge kender. Er det sikkert for både unge mænd og kvinder at færdes ude efter mørkets frembrud? Må man frabede sig alkohol, hvis man bliver tilbudt? Er det almindeligt for unge at have en kæreste? Hvad indebærer samtykke i en dansk kontekst? Hvordan siger man fra, hvis en person kommer for tæt på? Hvor kan man få rådgivning? Disse og andre spørgsmål kan melde sig blandt nyligt genbosatte unge og deres forældre.

Denne rapport henvender sig særligt til frivillige, frontpersonale – herunder familierådgivere, familieguides, pædagoger, lærere, mentorer og sagsbehandlere – og andre, der i sit daglige arbejde er i tæt berøring med genbosatte unge og unge voksne.

Det er vores erfaring, at genbosatte unge modtager forskelligartet hjælp og støtte, idet de på baggrund af blandt andet alder placeres i forskellige uddannelses tilbud og tilknyttes forskellige sociale tilbud. Som kommune er det imidlertid vigtigt at forholde sig til spørgsmålet om, hvem de unge og deres forældre kan få sparring af, når de skal navigere i et dansk ungdomsliv. Rapporten sigter mod at understøtte dette arbejde og opfordrer samtidig til øget opmærksomhed på genbosatte unges og deres familiers behov for og ret til viden om det ungdomsliv, de står overfor i Danmark.

Rapporten sætter således fokus på oplevelser af at være ung i en ny kontekst og retter opmærksomhed mod, hvem der guider de unge i forhold til spørgsmål om normer, krop, grænser og seksualitet. Rapporten indeholder viden om de unges baggrund og bagage og beskriver nogle af de udfordringer, der kan knytte sig til at ankomme til Danmark som ung med minoritets- og flugtbaggrund.

Desuden præsenterer rapporten udvalgt materiale rettet mod unge mennesker med fokus på normer og grænser i et bredere perspektiv, herunder emner

Hvad vil det sige at være kvoteflygtning?

En kvoteflygtning er en flygtning, der opholder sig uden for sit hjemland, og som af FN's flygtningehøjkommissariat UNHCR indstilles til genbosætning i et sikkert tredjeland. Kvoteflygtninge er mennesker i udsatte positioner. Mange har levet store dele af deres liv i flygtningelejre uden for deres hjemland, hvorfra de er sendt på flugt som følge af krige, kriser og forfølgelse. FN's kvotesystem er en vigtig ordning, der tilbyder en varig løsning til de mest sårbare flygtninge og sikrer, at ansvaret løftes internationalt, når det gælder fordelingen af verdens flygtninge.

som samtykke, seksualitet, kønsidentitet, rettigheder, grænser og alkohol- og festkultur. Materialet er udviklet af organisationer som Sex og Samfund, Mødrehjælpen, Dansk Flygtningehjælp og Red Barnet, og kan bringes i anvendelse i samtaler med genbosatte unge, deres forældre eller kan gøres tilgængeligt for de unge selv og deres forældre. Rapporten kan således betragtes som et inspirationskatalog eller "værktøj" i det daglige arbejde med genbosatte unge, unge voksne og deres familier.

Rapporten er blevet til på baggrund af erfaringer indsamlet i forbindelse med forskningsprojektet "Reorienting Integration", der er støttet af Velux Fonden i perioden 2022-2026 og baseret på et samarbejde mellem en række forskere og specialestuderende fra Afdelingen for Antropologi, Aarhus Universitet, ansatte ved DRC Dansk Flygtningehjælp og VIVE. Materialet, som denne rapport tager sit afsæt i, bygger på to års etnografisk feltarbejde, hvor deltagerobservation og interviews med en række nyligt genbosatte unge og deres mødre er gennemført. Herudover er der foretaget interviews med frivillige og frontpersonale, blandt andre familieguides, familiebehandlere, sagsbehandlere, familierådgivere og lærere med fokus på deres erfaringer med modtagelsesarbejdet. Ofte er det familieguides, der er opmærksomme på de unges forudsætninger for at begå sig i forskellige situationer i en dansk kontekst, ligesom det ofte er dem, der har haft samtaler med de

unge omkring grænser, rettigheder og seksualitet. Deres stemmer fylder derfor mere i rapporten end de unges egne stemmer.

Rapporten indeholder korte, anonymiserede eksempler og citater fra det etnografiske feltarbejde med det formål at illustrere rapportens væsentligste pointer.

Målgruppen for genbosættelse i Danmark har de seneste år været enlige kvinder med børn, som har levet i FN-flygtningelejre i Rwanda som følge af flugt fra de østlige provinser i Den Demokratiske Republik Congo samt en mindre gruppe flygtninge fra Burundi. Det er derfor perspektiver fra denne målgruppe, som rapporten formidler, men dens relevans er ikke begrænset til kvoteflygtninge fra denne region.

Erfaringer fra forskningsprojektet peger på, at mødet med den danske ungdomskultur – med blandt andet natteliv, fester og alkoholkultur – kan udfordre nyligt genbosatte unge, der oplever at være konfronteret med nye normer og forventninger til dem som unge. Her er som beskrevet tale om både eksplicite og implicite normer og forventninger, der ofte ikke er tilgængelige for de unge, som endnu ikke taler dansk, og som endnu ikke bevæger sig i de samme sociale cirkler som danske unge. Herudover er der tale om normer, som de seneste år er

blevet debatteret i Danmark. Her har samtykkelovgivningen med virkning fra januar 2021, #MeToo og normkritiske strømninger bevirket, at de færreste kan gøre 'som de plejer' i Danmark. Spørgsmål knyttet til grænser, samtykke og normer er således noget, mange unge (og voksne) forholder sig til og over sig på i det daglige.

Når man ankommer til landet som ung uden forhåndskendskab til normer og debatter i Danmark, kan der opstå specifikke situationer, som de unge har brug for at bearbejde med en voksen med kendskab til det danske samfund. Samtidig ser vi et generelt behov for, at de unge har adgang til viden og samtaler, der støtter dem i at navigere et ungdomsliv i en dansk kontekst og udvikle en fornemmelse for, hvordan man kan respektere egne og andres grænser. Dette perspektiv understøttes af international forskningslitteratur, der viser, at flygtningefamiliers sårbarheder ikke nødvendigvis forsvinder i forbindelse med genbosættelse. Et studie fra Australien viser, at både voksne kvinder og unge er i risiko for at opleve forskellige former for overgreb efter genbosættelse grundet faktorer såsom manglende netværk, spinkle sprogkompetencer, fattigdom, manglende kendskab til rettigheder og manglende tillid til myndigheder (Bartolomei et al. 2014). Mange af risikofaktorerne gør sig også gældende for de familier, der genbosættes i Danmark. Derfor er genbosatte familiers adgang til viden om regler, normer, rådgivningsmuligheder og rettigheder central, og bør understøttes i forbindelse med deres første tid i landet.

Erfaringer fra feltarbejde viser, at det ofte er familieguides, lærere eller frivillige, der er i tæt kontakt med de unge og går i dialog med dem, hvis spørgsmål om normer, grænser, seksualitet eller krop opstår. Dog kan man som fagperson eller frivillig opleve at mangle viden om eller konkrete redskaber til at møde de unge og guide dem i relation til ovenstående emner samt regler og rettigheder, der knytter sig hertil. For mange – unge såvel som

voksne – opleves det måske som private og følsomme emner. Samtidig vil det ofte være uklart, hvem der egentlig forventes at stille sig til rådighed for de unge: Er det lærerne i modtageklasser, på ungdoms- eller voksensprogs-skoler? Er det de forebyggende familieguides eller er det den koordinerende sagsbehandler? Forventes frivillige at tage de spørgsmål, der kan opstå?

Med denne rapport ønsker vi at anspore til at drøfte disse spørgsmål i forbindelse med modtagelse af og støtte til familier med unge i løbet af de første år i Danmark samt at samle materiale, der inspirerer til samtaler på de unges præmisser.

Baggrund og bagage

Fra slutningen af 2021 har Danmark modtaget kvoteflygtninge med hovedsageligt congolesisk baggrund. Enkelte familier fra Burundi er også kommet til landet. I alle tilfælde er der tale om familier og personer, der er genbosat fra flygtningelejre i Rwanda på baggrund af at udgøre en særligt sårbar gruppe uden et mandligt netværk, der kan yde beskyttelse lokalt. Disse familier vurderes i flygtningelejrene at være sårbare overfor farer af forskellig karakter, herunder at være i særlig risiko for overgreb, chikane og diskrimination eller udstødelse.

I flygtningelejrene, hvor flere af de genbosatte børn og unge er født, har sikkerhed ofte været en stor udfordring i hverdagen, og mødre har måtte tage mange forholdsregler på vegne af deres børn. For nogle familier har dette fyldt meget, for andre har det været mindre presserende.

Det kan, for eksempel, have været forbundet med betydelig risiko at bevæge sig ud efter mørkets frembrud, og unge såvel som mødre eller forældre kan derfor have en række erfaringer med sig, som udfordres i mødet med den danske ungdomskultur med fritidsaktiviteter, fester og natteliv.

En pige på 15 skulle på skoleudflugt med klassen og ville komme senere hjem med bussen end normalt. Hendes mor sagde først nej til, at hun måtte tage med. Da de fortalte deres familieguide om det, tog de en fælles snak om, hvor vigtigt det var for den unge datter at blive en del af fællesskabet med de andre i klassen, og at det faktisk ikke er sent eller farligt at komme hjem kl. 18, selvom det er mørkt på det tidspunkt om efteråret i Danmark. Efter snakken følte moren sig tryk ved, at datteren deltog i udflugten.

Desuden har seksuelle overgreb, voldtægt og vold været udbredte fænomener i både flugt- og lejr-sammenhænge, og familiers, i særdeleshed mødrenes, forståelser af krop, seksualitet og grænser kan være formet af disse barske omstændigheder. Ofte har håndhævelse af rettigheder i disse kontekster ikke været en mulighed. I mange tilfælde præger traumer på forskellig vis familiernes liv og hverdag, og i nogle tilfælde er særligt mødre påvirket af traumatiske oplevelser og kan derfor have svært ved at overskue forælderrollen i den nye kontekst (Drud-Jensen et al. 2023).

Flere familier har endvidere oplevet tab af centrale familiemedlemmer, herunder barnefædre, bedsteforældre, onkler og tanter, som i mange tilfælde er omkommet eller forsvundet under de krigshandlinger, der har drevet familien på flugt. Det vil derfor ofte være mødre, der har ansvaret for at opdrage børnene. I fraværet af andre familiære autoriteter kan det for nogle mødre opleves som en udfordring at tale med sine store børn om emner vedrørende krop og seksualitet.

I de flygtningelejre i Rwanda, som familierne er genbosat fra, opererer en række civilsamfundsorganisationer, som på nogle punkter retter opmærksomhed mod at guide de unge. Blandt de indsatser, som laves, er seksualundervisning og informationsarbejde for unge mennesker om blandt andet prævention. Det er dog uklart, hvor udbredte disse indsatser er, og hvor mange unge, de når, og man kan derfor ikke forvente, at alle unge, der genbosættes, har haft adgang til samme information.

De unge, der kommer til Danmark, har med andre ord varierende kendskab til og erfaring med emner som seksualitet, krop og grænser. For mange vil mødet med dansk ungdomskultur byde på nye variationer af normer, eksempelvis hvad angår fester og natteliv, men også i forhold til at have og kunne håndhæve rettigheder. Desuden er den formelle lovgivning på blandt andet abort- og LGBTIQ+ området anderledes i Danmark. Ligeledes kan normer på disse områder være meget anderledes i Danmark, hvilket kan betyde, at en ung eksempelvis føler sig nødsaget til at holde et seksuelt forhold eller en seksuel orientering hemmelig for forældre og andre. Det vil øge den enkelte unges sårbarhed, og det er vigtigt at være opmærksom på dette.

En familieguide taler om homoseksualitet med en genbosat mor:

Vi har jo snakket meget om homoseksualitet, og det der med, at hun kan se mænd, der kysser hinanden på gaden, og kvinder der går og holder hinanden i hånden (...) Altså hun kunne slet ikke tage det ind, at vi snakker om, at de kyssede hinanden og måske mere end det, ikke? Og så siger hun, altså så får hun det altid vendt til "jamen vi må jo respektere hinanden. Vi må jo respektere, at nogen har det anderledes, end jeg har".

Det er samtidig vigtigt at fremhæve, at familiernes baggrund og bagage ikke kan antages at være determinerende for, hvordan de forholder sig til spørgsmål om for eksempel grænser, krop, køn og seksualitet. Der kan være store variationer på tværs af unge og deres familier i forhold til, hvordan de konkrete vilkår omkring flugt og hverdag i en flygtningelejr har set ud, samt hvordan det påvirker familierne i forbindelse med ankomst til og opbygning af en hverdag i Danmark.

Ankomst til Danmark og mødet med dansk ungdomskultur

De unge, der genbosættes i Danmark, oplever at være forskelligt stillet. Det gælder både i forhold til muligheder for at tilegne sig viden om temaer knyttet til krop, normer, grænser og seksualitet gennem den undervisning, de tilbydes efter ankomst til Danmark, og hvad angår tilgængeligheden af ungemiljøer i hverdagen.

Når familier genbosættes gennem FNs genbosætningsprogram, indgår de ikke i det danske asylsystem og opholder sig derfor ikke på et asylcenter i Danmark, før de boligplaceres i en dansk kommune. Kvoteflygtninge flytter direkte fra afrejselandet, i dette tilfælde Rwanda, til deres nye bolig i en dansk kommune. At komme til Danmark som ung kvoteflygtning kan derfor opleves anderledes end at ankomme til landet som såkaldt spontan asylansøger, hvor der ofte vil være tale om et længerevarende ophold på et asylcenter, før et nyt hverdagsliv kan påbegyndes. Uagtet de udfordringer, der er forbundet med ventetid og uvished på asylcentre, skaber opholdet også et rum for læring om Danmark samt muligheder for venskaber med tidligere ankomne, der kan dele viden og erfaringer. Kvoteflygtninge introduceres imidlertid umiddelbart efter ankomst til landet til deres nye bolig og lokalområde, ligesom de hurtigt vil blive indskrevet i sprogskole, daginstitution eller skole. Den nye hverdag i Danmark kan altså påbegyndes med det samme, og de unge skal derfor hurtigt være i stand til at indgå i en 'almindelig' hverdag.

Det er vores erfaring, at det kan tage lang tid at blive bekendt med og vænne sig til nye fysiske og sociale omgivelser for både forældre og børn, og der er ofte et stort behov for sparring for såvel forældre som unge i denne proces.

For nogle er normer for dansk ungdomsliv overraskende og kan adskille sig fra, hvordan de unge selv ønsker at leve deres liv, mens andre oplever forskellene som mindre, eller oplever normerne i Danmark som frisættende. Det er i alle tilfælde vigtigt, at de unge kan få vejledning, når de skal navigere i et ungdomsliv i Danmark, så de respekterer egne såvel som andres grænser. Det kan for eksempel variere, hvilke normer de unge forbinder med 'at være kærestere'. Hvor det for nogle associeres med et seksuelt forhold med risiko for graviditet, associeres det for andre unge med mere venskabelige relationer.

At to på 14 år kunne være kærestere med hinanden [i Danmark]. Det fandt jeg overraskende. Men jeg vil tage min uddannelse, før jeg finder en partner.
(Ung på 15 år)

Jeg har en kæreste. Min mor blev så glad, da jeg fortalte det til hende og viste et billede.
(Ung på 18 år)

Samtidig er det vores erfaring, at det kan være en udfordring for nyligt genbosatte unge at møde danske unge eller finde ind i lokale, sociale arenaer for ungdomsliv. Mange af de nytilkomne unge taler ved ankomst hovedsageligt kinyarwanda, mens nogle taler en smule engelsk eller fransk. De unge oplever derfor det danske sprog som en væsentlig barriere, når de først ankommer til landet og som en hæmsko for at interagere med danske unge og unge med andre modersmål. Mange unge oplever i tilknytning hertil dyb ensomhed og isolation i den første periode efter genbosættelse. De savner jævnaldrende unge at dele problemer og spørgsmål med. For nogle skaber uddannelses tilbud mulighed for langsomt at finde ind i nye ungefællesskaber, mens det for andre ikke er tilfældet.

Nogle unge placeres i en modtageklasse på en almindelig folkeskole, andre indskrives på en sprogskole for voksne, mens andre igen tildeles et høj- eller efterskoleophold, kommer på en FGU-skole eller en sprogskole særligt for unge. Uddannelses tilbud varierer på tværs af kommuner. Hvis de unge er 18 år eller derover vil de typisk placeres på en sprogskole for voksne, hvor de ofte er den eneste unge i en klasse. Her vil der sjældent være et eksplicit fokus på spørgsmål relateret til ungeliv, herunder seksualundervisning eller emner om samtykke eller grænser, ligesom der sjældent vil være et decideret ungemiljø. Unge over 18 år vil heller ikke kunne få støtte til at gå til sport i fritiden. Derfor er ungemiljøer sværere tilgængelige for de unge voksne end for unge under 18 år.

Jeg har været i sprogskole og FGU. Det var ikke godt. (...) De (andre kursister) taler eget sprog. Derfor kommunikerer vi ikke, vi taler ikke med hinanden. (på FGU) var der unge danskere og... de var ikke... Jeg sad bare altid ned, og kiggede ned. Ja.
(Ung på 20 år).

På FGU-skoler er der for nuværende ikke krav om seksualundervisning. Unge, der placeres i modtageklasser, på ungesprogskoler eller får tildelt ophold på høj- eller efterskoler, har dansk ungdomskultur tættere på i hverdagen, ligesom de også ofte vil møde faglige temaer om normer, krop, seksualitet osv. i undervisningen.

Det er derfor væsentligt at have in mente, at det ikke er alle genbosatte unge, særligt ikke de unge voksne, der har adgang til den information, som jævnaldrende danske unge har grundet deres skolegang og deltagelse i ungefællesskaber.

Hvem støtter de unge?

I det følgende giver vi et rids af, hvem de unge vender sig mod, når de søger viden og information om spørgsmål relateret til normer, krop, grænser og seksualitet – eller hvem der stiller sig til rådighed for de unge, hvis de ikke selv aktivt opsøger viden eller rådgivning. Som tidligere beskrevet er det her en central erfaring, at de unge ikke har ensartet adgang til ressourcepersoner, der kan guide dem. Nogle unge kan være i en situation, hvor de ikke oplever at have nogen, de kan gå til, hvis de har brug for støtte til at navigere ukendte eller svære situationer knyttet til ungdomsliv i Danmark.

Ligesom jævnaldrende danske unge ofte vender sig mod andre unge og venner, når de søger viden om for eksempel ungdomsliv, kærestere og grænser, er det vores erfaring, at genbosatte unge udgør en væsentlig social og emotionel ressource for hinanden. Selvom de unge er boligplaceret i forskellige dele af landet, holder mange kontakt. Flere af de unge mødes af og til i kirkelige organisationer eller lokale diasporaforeninger, og mange holder kontakt via sociale medier i hverdagen.

Mange af familierne bekender sig til kristendommen. Kirkelige menigheder fortsætter ofte med at spille en central rolle i familiernes nye liv i Danmark, og udgør både en betydningsfuld religiøs og social kontekst for disse genbosatte familier (se

Jensen et al. 2024). I kirkelig sammenhæng i Danmark møder de unge også autoriteter, der påtager sig ansvar i forhold til at guide dem og tager spørgsmål knyttet til ungeliv op, herunder betydningen af uddannelse, familieplanlægning med mere. Menighederne er for mange unge såvel som for deres forældre et forum, de har tillid til, og som de lytter til (Jensen et al. 2024). Samtidig er det vores indtryk, at det kan være svært for de unge at stille spørgsmål eller dele egne sårbare oplevelser i menighederne. Det syn på identitet og seksualitet, der formidles i menighederne, kan være mere konservativt eller traditionelt end det, de unge møder i andre sammenhænge i Danmark, hvorfor nogle unge vil være mere tilbageholdende med at søge råd og vejledning i disse fora. Det samme kan være tilfældet i diasporanetværk.

Som med danske forældre er der stor forskel på de genbosatte familier og på, hvor bekvemme mødrene eller forældrene er ifht. at tale om personlige og følsomme emner med deres børn. For nogle familier er det ikke emner, som mødre traditionelt har ansvaret for at indvie sine børn i. En familieguide fortæller:

Moren har været meget ærlig omkring, at det her med seksualitet, der har hun meldt ud, at det ikke er noget, man snakker med sine børn om i Rwanda. 'Jeg snakker ikke med mine børn om sex eller prævention'. Så siger jeg: 'Hvordan har du det med, at jeg snakker med dem?'. Så jeg sikrer, at det ligesom er åbent. Så svarer hun, at det må jeg gerne. 'For jeg har brug for, at de ved, at der er gratis prævention, at de kan gå til mig, hvis de oplever nogle situationer, der er svære at håndtere' siger jeg. Det må jeg gerne snakke med dem om, det er hun glad for, at jeg gør.

For nogle har personer i den udvidede familie traditionelt haft dette ansvar. Fraværet af det udvidede familienetværk i hverdagen i Danmark kan således udfordre mødrene i at guide deres børn, ligesom deres manglende erfaring med ungdomsliv og -kultur i Danmark udgør en væsentlig udfordring. Eksempelvis har de fleste af mødrene endnu ikke viden om danske regler og rettigheder relateret til for eksempel støtte til prævention, ret til abort og samtykke. De unge kan derfor opleve at stå alene i familien, når de skal navigere et ungdomsliv i Danmark. Nogle unge kan, af hensyn til deres nærmeste familie, holde personlige eller svære oplevelser og tanker hemmelige, hvilket stiller dem i en yderligere sårbar og ensom situation.

Ligesom jævnaldrende danske unge færdes nyligt genbosatte unge i forskellige online fællesskaber og digitale miljøer. Deres digitale liv vil se forskellige ud afhængig af, hvilke sociale medier de bruger på hvilke måder. Også i disse arenaer er de unge i risiko for at møde grænseoverskridende adfærd, ligesom de kan risikere at handle grænseoverskridende eller i strid med gældende regler, når de færdes online. For forældrene er det svært at agere støtte blandt andet på grund af sproglige barrierer og manglende kendskab til medier og regler. At rette opmærksomhed mod, hvem der støtter de unge i at færdes sikkert og trygt i digitale fællesskaber samt kende til relevante regler er således centralt. I nogle tilfælde tager familieguiden emner som digital adfærd op, i andre tilfælde vil den unge ikke møde en voksen med dette aspekt af ungdomslivet for øje.

I nogle tilfælde tilbydes nyankomne familier med børn under 18 år en forebyggende indsats efter Servicelovens § 11, stk. 3. Dette indebærer, at familien i op til tre år får tilknyttet en familieguide eller familiebehandler, der har et forebyggende fokus i forhold til at sikre børnenes og de unges trivsel. Ofte bygger indsatsen på en holistisk tilgang til familien, hvor spørgsmål tages op ad hoc, og hvor der ydes støtte til det, der fylder for familierne. Det er vores erfaring, at denne indsats har en særdeles positiv effekt på de unges trivsel og muligheder for at navigere ungelivet på en god måde. At der er en person, som regelmæssigt besøger familien og hører,

hvordan det går, styrker de unges kendskab til egne muligheder og rettigheder. Det kan være i forhold til at orientere sig mod uddannelse, herunder at få planlagt og bevilget støtte til et højskoleophold. Det kan også være i forhold til at snakke om normer for socialt samvær mellem kønnene eller om, hvordan man afviser ubehagelige tilnærmelser. Ofte er det konkrete oplevelser i hverdagen, der giver anledning til samtaler om, hvordan man kan håndtere situationer på en god måde.

En familieguide bakker en mor og hendes døtre op i, at det er OK at afvise folk, der kommer for tæt på:

De [mor og teenagebørn] havde været nede på markedsplassen, hvor der var en ung fyr, en alkoholiker, der havde været ovre og røre en af pigerne (...) først var han kommet med en blomst, og så bagefter begyndte han at skulle lægge an og sådan noget, hvor jeg så igen måtte sige til mor: "hvor er det vigtigt, at du hjælper dem med at få sagt stop, og de skal sige fra". Og de var også gået deres vej, og så sagde jeg: "det var godt, I gjorde det, og han skal slet ikke have lov til det, I må gerne sige 'nej tak, jeg skal ikke have en blomst' ".

Emner en familieguide har taget op:

Altså vi har snakket rigtig meget om altså sådan... kvinders rettigheder og seksualitet. Også voldtægt, og hvornår er det en voldtægt (...) Og altså det der med, gud, må en kvinde i Danmark godt sige nej til sin mand?

En familieguide fortæller:

Han (ung på 17) fortæller ret tidligt, at han har fået en kæreste (...). Og til en af samtalerne siger jeg til ham, at jeg jo ikke ved, hvor langt han er i forhold til det seksuelle. 'Men det er noget, du kan snakke med mig om'. Så der gør jeg mig tilgængelig. Og jeg spørger, hvordan det var i Rwanda, om de har snakket om prævention. Og det ved han egentlig godt noget om (...) 'Gad vide om du ved, hvor man fx får prævention, for det koster jo noget' siger jeg så. Det vidste han godt. 'Du skal vide, at hvis du har brug for, at det ikke skal koste noget, så kom til mig'. For familieafdelingen kan bevilge det. Det blev han glad for at vide. Han har ikke snakket med mig om det siden, men for mig er det også vigtigt ikke at presse ham ind i en snak. Så jeg sagde noget grundlæggende og respekterede samtidig hans grænser.

I andre tilfælde tilbydes nyankomne familier mentorstøtte, som ligeledes kan have stor værdi. Imidlertid er støtten ofte kun tilgængelig de første måneder efter ankomst, og har, i kraft af at være en beskæftigelsesrettet indsats, ikke samme forebyggende sigte som familieguiderne. En frivillig kan også have stor betydning for, hvordan nyttilkomne unge oplever hverdagen i Danmark, og kan ofte stille sig til rådighed, når der opstår svære situationer. En særlig lærer kan ligeså udgøre en vigtig støtte og guide, ikke kun i forhold til den faglige undervisning, men med tilværelsen generelt.

Vores kontaktlærer er der som en far for os. Han hjælper os med mange ting, ikke kun lektier og sådan noget, men med livet!

(Ung på højskole).

Det er imidlertid vores erfaring, at genbosatte unge i flere andre tilfælde ikke har den nødvendige hjælp og støtte tilgængelig og i enkelte tilfælde "falder mellem stole" i systemet. I denne sammenhæng står den unge ofte helt alene med opgaven at tilpasse sig livet i et nyt land, herunder en ny tilværelse som ungt menneske i Danmark.

Uagtet hvem, der er tæt på de unge i deres hverdag, kan spørgsmål knyttet til seksualitet, grænser, krop, rettigheder og normer opleves som grænseoverskridende eller svære at tage hul på for den unge såvel som for fagprofessionelle, forældre eller frivillige. Den resterende del af rapporten gennemgår derfor udvalgt materiale, som kan bruges som en ressource og inspiration, når man vil starte en åben og nysgerrig samtale eller give de unge mulighed for at tilgå nuanceret materiale om emnerne på egen hånd.

Materiale målrettet unge om krop, grænser og seksualitet

I det følgende præsenteres udvalgt materiale fra en række organisationer med særlig viden om og erfaring med formidling til unge mennesker om emner såsom samtykke, køn, krop og seksualitet. Materialet præsenteres tematisk. Præsentationen er ikke udtømmende men bidrager med et bud på materiale, som det vurderes er særligt relevant og tilgængeligt for nyligt genbosatte unge, og som det er muligt for de unge og deres familier selv at tilgå og tilegne sig.

Inspiration til dialog

Det præsenterede muliggør imidlertid også dialog med den unge om udvalgte emner. Det kan være, at bestemte dele af materialet, en video, eller en konkret oplevelse, som beskrevet ovenfor, har givet anledning til spørgsmål.

Det kan være både svært og grænseoverskridende at tale med andre om følsomme emner som seksualitet, krop og køn. Det præsenterede materiale gør det muligt for den unge selv at reflektere og tage stilling. Det kan dog være vigtigt at støtte den unge i denne proces og at forholde sig lyttende og nysgerrigt til den unges refleksioner undervejs.

I nogle tilfælde kan materialet bruges i konkrete samtaler med en pågældende ung ved f.eks. at se en relevant video sammen og efterfølgende tale om den pågældende unges tanker om indholdet. Ved materiale, der behandler regler eller unges rettigheder i Danmark, kan det være hensigtsmæssigt at inddrage en forælder, der ofte vil have gavn af at modtage samme information og viden.

Det er i det hele taget vigtigt at have den unges forælder eller forældre in mente i dette arbejde. Som beskrevet ovenfor er det vores erfaring, at de unges forældre og familier i nogle tilfælde glæder sig over, at andre påtager sig opgaven at tale med deres store børn om disse emner. For forældrene kan det være en grænseoverskridende opgave, ligesom de kan være udfordret af nye normer og regler i en dansk kontekst. I andre tilfælde er det måske i strid med forældrens værdier, at familiens unge for eksempel er interesseret i alkohol eller en kæreste. Det er i alle tilfælde vigtigt, at den unge guides i arbejdet med at finde fodfæste som ungt menneske i Danmark og med at balancere hensynet til forældre med egne interesser og ønsker. Det er som beskrevet vigtigt, at den unge oplyses om vedkommendes rettigheder og muligheder i landet, og orienteres mod platforme, hjemmesider og fællesskaber, hvor der er støtte og sparring at få om livet som ung i Danmark.

Grænser

Personlige grænser

Sex & Samfund har udviklet et bredt katalog af materiale, der formidler om blandt andet sex, seksualitet, køn og prævention til børn og unge mennesker. Blandt meget andet findes en række korte, dansksprogede film, der behandler en række af disse emner. Ofte optræder unge mennesker, som deler deres tanker og holdninger. I andre tilfælde er der tale om kortere animerede film:

<https://determinkrop.dk>

På denne side findes blandt andet en animeret film med temaet 'grænser'. Her taler unge på dansk om personlige grænser og giver eksempler på, hvornår de oplever behov for at sætte grænser:

<https://determinkrop.dk/ungdomsuddannelser/graenser/>

youmo.se er en svensk hjemmeside med en række ressourcer målrettet unge, herunder korte animationsfilm, der belyser spørgsmål, som er centrale for de fleste unge. Materialet er tilgængeligt på en række sprog, blandt andet engelsk. Temaer dækker blandt andet 'kroppen', 'kærlighed og venskab', 'sex' og 'trivsel'. Under hvert tema er en række ressourcer tilgængelige.

Film: 'You decide over your body'. Tre minutter lang, engelsksproget animationsfilm, hvor spørgsmålet om ret til at bestemme over egen krop formidles gennem små animerede klip, der i det visuelle udtryk understreger diversitet i forhold til etnicitet, seksualitet og religion:

<https://www.youmo.se/en/kroppen/film-du-bestammer-over-din-kropp/>

Samtykke og samtykkelovgivning

Den 1. januar 2021 trådte en ny voldtægtsbestemmelse i kraft i Danmark, straffelovens § 216. Den nye voldtægtslovgivning adskiller sig fra den tidligere lovgivning ved at være baseret på samtykke. Samtykke skal gives frivilligt og være udtryk for den pågældendes frie vilje. På siden **levudenvold.dk** er det muligt at læse mere om, hvad samtykke

er, og hvordan det kan komme til udtryk. Via siden **levudenvold.dk** er det endvidere muligt at søge juridisk rådgivning og konkret viden om lovgivningen:

<https://levudenvold.dk/hjaelp-og-radgivning/juridisk-radgivning/>

International planned parenthood federation (IPPF) er en international civilsamfundsorganisation, som danske Sex & Samfund er medlem af. IPPF har lavet en digital kampagne, 'Treasure Your Pleasure' med fokus på at skabe et trygt rum for afrikanske unge til at snakke frit om sex:

<https://treasure-your-pleasure.com/>

Der er både quizzes og små videoer, blandt andet om samtykke:

<https://www.youtube.com/watch?v=wZSwDEaOCek>

Videoerne er tilgængelige på engelsk, fransk og portugisisk og udspiller sig i en afrikansk kontekst.

Digital adfærd og billeddeling

SletDet Rådgivningen er forankret i Red Barnets nationale indsats og er en fortrolig rådgivningstjeneste, som hjælper børn og unge under 18 år og forældre, pårørende eller fagpersoner med at håndtere digitale krænkelser. På siden findes blandt andet information om rettigheder og lovgivningen ved billeddeling uden samtykke:

<https://sletdet.redbarnet.dk>

På siden **determinkrop.dk** findes en video om adfærd online, herunder regler for billeddeling:

<https://determinkrop.dk/ungdomsuddannelser/online/>

Dansk Kvindesamfund har udviklet siden **stopchikane.nu** med gratis og fortrolig rådgivning for og information til alle over 18 år, der har oplevet digitale krænkelser:

<https://stopchikane.nu>

Graviditet, abort og prævention

Graviditet og abort

Mødrehjælpen har udviklet siden *Skjult Gravid* <https://moedrehjaelpen.dk/skjult-gravid/home/>

som findes på flere sprog herunder dansk, engelsk og arabisk. Siden informerer om mulighederne for at få hjælp i tilfælde af uønsket graviditet, abort eller hvis en graviditet skal holdes skjult. Siden indeholder både information til den gravide, til pårørende og til fagpersoner.

Mødrehjælpen har også udviklet siden abort.dk som indeholder viden om abortlovgivningen i Danmark. Tidligere har kvinder over 18 år haft ret til at få en provokeret abort frem til 12. graviditetsuge. Regeringen har imidlertid indgået tre brede politiske aftaler, der bl.a. betyder, at abortgrænsen flyttes til 18. graviditetsuge. Samtidig får 15-17-årige mulighed for at få en abort uden forældresamtykke. De nye regler på abortområdet vil blive gennemført med en ændring af sundhedsloven. Lovforslaget fremsættes i løbet af 2024/25 og træder i kraft den 1. juni 2025.

Prævention

IPPF film: ‘Common Sense of Freedom’ tematiserer prævention og familiers forventninger til reproduktion:

https://www.youtube.com/watch?v=k4WX9K-PM-FE&list=PL8zsSIFB676xoV8-5D4_PssLlsE-5ewA19&index=7

IPPF film: ‘Common Sense of Passion’ tematiserer prævention og seksualitet for folk med handicaps:

<https://www.youtube.com/watch?v=R85AC33ILYg>

Sex & Samfund film:

<https://determinkrop.dk/ungdomsuddannelser/sex-og-sundhed/>

I Danmark kan unge desuden få tilskud til prævention af kommunen efter servicelovens § 11, stk 4.

Fest, alkohol og stoffer

Ret-til-ligestilling.dk er en kampagne udviklet i 2018 af DRC Dansk Flygtningehjælp og Als Research på vegne af Ligestillingsafdelingen i Udenrigsministeriet. Siden findes på en række sprog, herunder dansk, engelsk og arabisk. På siden er det muligt at se korte tematiserede film om forhold relateret til ungdomsliv – herunder ungdomskultur, kærester, seksualitet og grænser.

Film: ‘Youth Life’. To minutter lang film om normer for unge i forhold til fester, alkohol, kærester og grænser. Tilgængelig på syv sprog, herunder dansk og engelsk. I filmen fortæller en ung mand fra Afghanistan, hvordan det var nyt for ham, at piger og drenge kan være venner i Danmark:

<https://ret-til-ligestilling.dk/en/til-kursister/groent-kursus/>

Børnetelefonen, bornetelefonen.dk, som er en del af Børns Vilkår, har udviklet en hjemmeside med forskellige ressourcer, herunder tematiserede film:

<https://bornetelefonen.dk/video/?cat=alle>

Film ‘Dilemma: Alkohol’: Dansksproget film med danske undertekster, hvor unge taler om fest og alkohol

<https://bornetelefonen.dk/video/?cat=183>

Køn, krop og seksualitet

Køn

Børnetelefonen film om ‘kønsidentitet’:

<https://bornetelefonen.dk/video/?cat=182>

Sex & Samfund film under temaet ‘Køn’:

<https://determinkrop.dk/ungdomsuddannelser/koen/>

Krop

Sex & Samfund film ‘She is for She’: Filmen handler om Mary, som har grundlagt She for She, og arbejder for, at menstruation ikke skal holde unge i Uganda fra at gå i skole,

<https://determinkrop.dk/udskoling/kon-og-seksualitet/>

Fonden for Socialt Ansvar har udviklet en række små film, som på fem forskellige sprog formidler viden om kønskransen og myten om jomfruhinden. Filmene er målrettet etnisk minoriserede voksne:

<https://myten.dk>

Seksualitet

IPPF film: ‘Common Sense of Belonging’ tematiserer diversitet i seksualitet og accept af mangfoldighed:

https://www.youtube.com/watch?v=v66kMiS-Ro-k&list=PL8zsSIFB676xoV8-5D4_PssLlsE-5ewA19

Sex & Samfund film ‘Hvad er Sex?’. Filmen viser med illustrationer og animationer, hvad sex er. Filmen er på dansk:

<https://determinkrop.dk/udskoling/kon-og-seksualitet/>

Sex & Samfund film under temaet ‘Seksuelle rettigheder’, der blandt andet formidler information om de seksuelle rettigheder, som gælder for alle unge:

<https://determinkrop.dk/udskoling/seksuelle-rettigheder/>

Trivsel

Youmo.se film: ‘Tips for feeling better’: Engelsksproget animationsfilm om, hvad man som ung selv kan gøre for at få det bedre med fokus på bevægelse, dagslys, mad, søvn og at gøre noget, der gør en glad:

<https://www.youmo.se/en/att-ma-daligt/film-tips-for-att-ma-bra/>

Børnetelefonen.dk film om ‘rettigheder’:

<https://bornetelefonen.dk/mine-rettigheder/>

Film om ‘ensomhed’:

<https://bornetelefonen.dk/video/?cat=181>

Film om ‘sygdom i familien’:

<https://bornetelefonen.dk/video/?cat=180>

På siden velkommentildanmark.dk findes en række tematiserede film, henvendt til kinyarwanda-talende borgere, med introduktioner til forskellige dele af det danske samfund, herunder ‘Fritid- og foreningsliv’, der bl.a. nævner tilbud for LGBTIQ+ personer, og ‘Uddannelse for unge og voksne’:

<https://velkommentildanmark.dk/akazi-muri-danimarke-arbejde-i-danmark/>

Relationer

Youmo.se film: ‘What should you do to be together with someone?’. Kort animationsfilm om, hvordan man kan tage kontakt og møde en ven eller en potentiel kæreste, fortalt af forskellige unge på svensk med engelske undertekster. De taler ud fra en kontekst, der minder om en dansk kontekst:

<https://www.youmo.se/en/karlek--vanskap/film-hur-blir-man-tillsammans-med-nagon/>

Sex & Samfund film om ‘relationer’:

<https://determinkrop.dk/ungdomsuddannelser/relationer/>

Rådgivning

Sexlinien.dk. Sexlinien for Unge – Sex & Samfunds informations- og rådgivningsportal om sex, køn og krop for unge mellem 15-25 år. På denne side findes information og rådgivning om en række emner herunder sex og prævention, seksuelle overgreb, køn, samt graviditet og abort. Siden er på dansk.

Siden indeholder også et link til privatsnak.dk hvor børn og unge i alderen 10-15 kan stille spørgsmål (per telefon eller chat) og læse svar om krop, følelser, kærester og meget mere.

På **Børnetelefonens** hjemmeside findes en række dansksprogede 'gode råd' om alt fra kroppen til kærester, ensomhed og alkohol i familien:

<https://bornetelefonen.dk/gode-raad/>

Sabaah er en landsforening, som arbejder for at forbedre rettighederne og vilkårene for minoritetsetniske LGBTQI+ personer i Danmark gennem sociale, kulturelle og politiske aktiviteter. Sabaah tilbyder anonym rådgivning for mennesker med minoritetsetnisk baggrund og med tanker og følelser knyttet til LGBTQI+ eller seksualitet og/eller kønsidentitet:

<https://sabaah.dk/raadgivning/>

LGBT Asylum er en NGO og gruppe af LGBTQI+ personer bestående af asylansøgere, flygtninge, danske statsborgere og personer med ophold i Danmark. LGBTQI+ Asylum tilbyder rådgivning, støtte og netværk til LGBTQI+ personer, der søger asyl eller har ophold som flygtninge:

<https://lgbt asylum.dk/radgivning/modtag-radgivning/>

Afrundende bemærkninger

At være ung byder ofte på et væld af til tider svære spørgsmål knyttet til identitet, grænser, trivsel, seksualitet og krop. At blive genbosat i et nyt land som ung kan forstærke de generelle udfordringer knyttet til ungdomslivet og gøre det sværere og mere ensomt og usikkert at finde fodfæste. Med denne rapport håber vi, at frivillige og frontmedarbejdere kan finde støtte til at stille sig til rådighed for genbosatte unge på en sensitiv måde, når spørgsmål eller oplevelser melder sig – både ved at lytte opmærksomt og spørge åbent ind, og ved at gøre relevant information og ressourcer tilgængelige for de unge og deres forældre.

Rapporten tydeliggør, at alle unge for nuværende ikke har lige adgang til viden om formelle regler og rettigheder relateret til krop, køn, seksualitet og grænser. Som modtagende kommune er det vigtigt at være opmærksom på dette. At de unge har mulighed for at blive guidet og tilgå viden er en forudsætning, hvis de trygt skal kunne opbygge deres nye tilværelse i Danmark.

Afslutningsvist er det vigtigt at fremhæve den centrale erfaring, at de genbosatte familier er forskellige, ligesom de unge har forskellige forudsætninger og befinder sig i forskellige personlige som familiære situationer. Som pointeret er det derfor vigtigt at være lydhør overfor de unges ønsker og behov og have respekt for såvel de unges som deres forældres grænser.

Litteratur

Bartolomei, Linda; Eckert, Rebecca; Pittaway, Eileen (2014) "What happens there ... follows us here": Resettled but Still at Risk: Refugee Women and Girls in Australia. *Refuge* vol. 30 (2), s. 45-56.

Drud-Jensen, Mads T., Hansen, S. Joanna, Fuglsbjerg, E. Clara og Mortensen, L. Emilie (2023): "Kvoteflygtninge og helbredsundersøgelser: En undersøgelse af den helbreds mæssige modtagelse af kvoteflygtninge i Danmark", Reorienting Integration: https://cas.au.dk/fileadmin/ingen_mappe_valgt/Sundhedsrapport_download_final.pdf

Jensen, T. Rikke, Balslev, L. M. Anna, Grønbæk, B. Trine, Kusk, L. Mette, Mortensen, L. Emilie, Søgaard, S. Mathilde, og Rytter, Mikkel (2024): Kvoteflygtninge, religion og nye fællesskaber: En undersøgelse af congolesiske kvoteflygtnings inklusion og deltagelse i kristne menigheder, Reorienting Integration: https://cas.au.dk/fileadmin/ingen_mappe_valgt/3_Kvoteflygtninge_religion_og_nye_faellesskaber.pdf